

Informácia o TOP lokalitách v programe Terra Incognita

Počet návštevníkov v Košickom kraji v roku 2016 vzrástol medziročne o rekordných 30%, čo predstavuje zatiaľ najvyšší nárast od roku 2005. Tak vysoký medziročný nárast záujmu (+ 80 656 návštevníkov) sme zatiaľ v sledovanom období – za uplynulú dekádu – nezaznamenali. V absolútnych číslach sme sa dostali takmer na úroveň zatiaľ najlepšieho roka 2008 (356 946 návštevníkov). V počte prenocovaní, ktorý taktiež vzrástol o doposiaľ najvyššiu hodnotu (+21%) sme sa dostali na úroveň predkrízového roku 2007 (726 891 prenocovaní).

Z pohľadu tržieb za ubytovacie služby návštevníkov bol rok 2016 opäť rekordným rokom. Nárast o 16% znamenal vyššie príjmy o 2,7 milióna eur v porovnaní s rokom 2015. V porovnaní s rokom 2014 sa tržby zvýšili dokonca o 44% (o takmer 6,1 milióna eur). Nárast tržieb tak priamo úmerne súvisí s nárastom prenocovaní. Aj keď sa počet lôžok znížil, ich využiteľnosť stúpla.

Tento rastúci trend signalizuje, že o destináciu je opätovne záujem a návštevníci znovu objavujú naše prírodné, či kultúrne krásy. Je potrebné z tohto trendu vyťažiť a využiť tak záujem návštevníkov aj v nasledujúcom období tak, aby štatistické ukazovatele rástli a prejavovali sa aj v rozvoji cestovného ruchu destinácie Košice región.

Komunikačný plán destinácie Košice Región je v roku 2017 postavený na hlavnej téme „UNESCO na DOSAH“, ktorá reflektuje skutočnosť, že Košický región je unikátny najväčšou koncentráciou lokalít zapísaných na Zozname kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO nielen na Slovensku, ale aj v príslušnom regióne krajín V4. Hlavným marketingovým posolstvom, ktoré bude nosnú tému reprezentovať, bude dostupnosť 18-tich lokalít UNESCO z Košíc do 100 minút jazdy autom. Sledovaným cieľom je dosiahnuť v horizonte troch rokov, aby bol Košice región podvedome vnímaný ako „Región UNESCO“, čo by mohol trefne zhŕňať komunikačný slogan „My sme UNESCO“. Súčasťou rôznych aktivít kampane je aj celoročné podujatie Vláčikom za pamiatkami UNESCO pripravené na posilnenie povedomia o nosnej téme 2017 naprieč viacerými cieľovými skupinami.

TOP lokality

Pri zameraní marketingových a propagačných aktivít k nosnej komunikačnej téme „UNESCO na dosah“ sa organizácia Košice Región Turizmus zaoberala aj otázkou rozvoja územia v užšom okolí (rádius do 15 km) pamiatok Svetového dedičstva. Preto bol vytvorený nový nástroj v rámci programu KSK Terra Incognita – Top lokality.

Pod TOP lokalitou v tomto prípade rozumieme príslušné územie v okruhu 15 km od kultúrnej alebo prírodnej pamiatky, ktorá sa nachádza na Zozname kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO v Košickom kraji, pričom aj celá lokalita vykazuje prvky originality a jedinečnosti a má schopnosť a potenciál ďalšieho rozvoja územia z pohľadu cestovného ruchu.

Pamiatka UNESCO je schopná prilákať veľké množstvo návštevníkov a môže mať pozitívny prínos nielen pre seba samotnú, ale i pre celú oblasť, v ktorej sa nachádza. Je originálna, unikátna, jedinečná a má potenciál pre rozvoj územia. Žiaľ lokality, v ktorých sa nachádzajú, niekedy aj samotné objekty zo zoznamu nie sú v dobrej kondícii a nestačí len ich dobrý, nápaditý a efektívny marketing. Sú potrebné investície, ale aj nutná dávka kreativity na obohatenie a dotvorenie celkovej turistickej ponuky miesta a príslušnej lokality.

Preto bol zvolený nový ďalší nástroj na podporu a rozvoj týchto lokalít, ktoré vďaka pamiatkam UNESCO, bez obáv môžeme nazvať Top lokalitami. Naším cieľom je zlepšiť informačnú dostupnosť o lokalite, zabezpečiť prístupnosť lokality pre návštevníka, zlepšiť technický stav existujúcej infraštruktúry, vytvoriť novú infraštruktúru na miestach, kde je to potrebné a zviditeľniť lokalitu. Zámerom je vytvoriť a poskytnúť návštevníkovi komplexný produkt cestovného ruchu, navrhnúť ďalší zaujímavý tip na výlet v okolí UNESCO pamiatky, snaha o zotrvanie návštevníka v kraji, o zanechanie pozitívneho zážitku v ňom, o objavenie menej známych miest v kraji. Mnoho pamiatok na zozname svetového a prírodného dedičstva v našom kraji je zároveň aj cieľmi, ktoré na začiatku vytýčili tematické cesty programu Terra Incognita. Zároveň tieto pamiatky a prírodné zaujímavosti sú už zaradením na zoznam UNESCO zárukou jedinečnosti, originality a vzácnosti v celosvetovom meradle.

Nový nástroj na podporu rozvoja územia KSK bude v roku 2017 použitý po prvý raz s tým, že do budúcnosti sa bude, podobne ako TOP podujatia Terra Incognita, systematicky rozvíjať. Aj v prípade TOP lokalít bude organizácia Košice Región Turizmus plniť úlohu koordinátora rozvoja, podpory a progresu týchto lokalít.

Pri výbere projektov sa postupovalo formou súťaže – vyzvaním na predloženie projektových zámerov. Celkovo bolo za región prijatých 15 projektových zámerov a súhrnná požadovaná suma podpory predstavovala 175 723 eur, pričom úroveň predložených zámerov bola hodnotená pozitívne. Po uzávierke organizácia Košice Región Turizmus veľmi úzko spolupracovala so žiadateľmi na dopracovaní ich projektových zámerov. Rozoberali sme potenciálny rozvoj danej lokality a v prípade potreby sme uskutočnili aj terénny prieskum. V tomto prípade sa nejedná len o poskytnutie dotácie ale o spoluprácu, ktorou chceme dosiahnuť rozvoj lokalít v regióne.

Výber TOP lokalít bol dvojkoľový, pričom z druhého kola vzišli najlepšie rozvojové zábery, ktoré predkladatelia dotvorili do podoby finálneho projektu. Zábery, ktoré chceme podporiť sú ambiciózne, predkladatelia v nich jasne formulovali predstavy o výstupoch a cieľoch nie len pre tento rok, ale aj v dlhodobejšom časovom horizonte.

Najlepšie projektové zábery vo Výzve TOP lokality predložili dve občianske združenia a jedna obec:

1. Andoras, o. z., Parkovisko a návštevnícke centrum Mauzólea v Krásnohorskom Podhradí
2. Kikelet Košice, Gombasecký kultúrny okruh
3. Obecný úrad Ruská Bystrá, Karpatské klenoty UNESCO

Prínos projektových zámerov odporúčaných na podporu

1. Parkovisko a návštevnícke centrum Mauzólea v Krásnohorskom Podhradí

Projekt bude realizovaný v blízkosti prírodnej pamiatky UNESCO - Krásnohorskej jaskyne. Už v roku 2017 zlepší prístupnosť Mauzólea Andrassyovcov, a zjednoduší komunikáciu medzi návštevníkom a sprievodcom. Zabezpečí parkovanie pre 15 motorových vozidiel, hygienické zariadenie pre návštevníkov, predaj vstupeniek do atraktivity, predaj suvenírov a spomienkových predmetov a informačné služby nielen o regióne Gemera, ale o celom Košickom kraji. Ďalej vytvorí jedno nové pracovné miesto na trvalý pracovný pomer. V dlhodobom rozvojovom zámere chce predkladateľ vytvoriť doplnkovú expozíciu, ktorá by dopovedala príbeh mauzólea a jeho staviteľov výstavbou ďalšej budovy na prezentačné účely. Vytvorením napr. kaviarne by sa predĺžila priemerná doba pobytu návštevníka v lokalite,

následne zvýšil jeho priemerný výdavok a zabezpečila komplexnosť produktu cestovného ruchu. Napriek tomu, že na Gemeri neexistuje oblastná organizácia cestovného ruchu, Košický samosprávny kraj si našiel spôsob ako tomuto regiónu pomôcť aj pri rozvoji cestovného ruchu. Táto pomoc je na mieste najmä v čase, keď po nešťastnom požiari už niekoľko sezón nie je prístupný najväčší "ťahún" tamojšieho turizmu - hrad Krásna Hôrka - turistický ruch a s ním spojené služby v tejto lokalite tak strádaajú.

2. Gombasecký kultúrny okruh

Pri pamiatke UNESCO – Gombaseckej jaskyni – chce občianske združenie Kikelet Košice v tomto roku realizovať náučný chodník s informačnými tabuľami v troch jazykových mutáciách. Tabule budú informovať o prírode, kultúre, histórii a tradíciách oblasti Gombaseckej jaskyne a Silickej ľadnice. Dve zastávky náučného chodníka sa nachádzajú priamo pri vstupe do Gombaseckej jaskyne. Predkladatelia chcú znovu otvoriť kemping s ubytovacími kapacitami, ktorý prinesie nielen vyšší komfort návštevníkom, ale pomôže k nárastu prenocovaní na Gemeri a následne aj k zvýšeniu výdavku návštevníka. Okrem kempingu tu má obnoviť prevádzku reštaurácia so zúženým sortimentom a ponukou remeselných suvenírov. Výstupom tohto zámeru je tiež vytvorenie pracovného miesta. V dlhodobom horizonte rozvoja lokality budú rekonštruovať reštauráciu s konferenčnou sálou, rozširovať ubytovaciu kapacitu kempingu a zabezpečiť zaradenie kempingu do medzinárodných sietí na rezervovanie ubytovania (booking.com). V čase, keď na Slovensku kempingy, inak všeobecne obľúbená forma ubytovania, zanikajú a chátrajú, zánietení aktivisti s podporou vyššieho územného celku jeden oživia a znovuo tvoria. Turisti, ktorí doteraz odchádzali od jaskyne sklamaní, sa konečne dočkajú základných služieb, ktoré zvýšia ich komfort pri návšteve unikátnej prírodnej pamiatky.

3. Karpatské klenoty UNESCO

Po dvoch projektoch súvisiacich s jaskyňami je tretí lokalizovaný na opačnom konci destinácie Košice región. Týka sa priamo kultúrnej pamiatky Svetového dedičstva UNESCO a jej najbližšieho okolia – dreveného gréckokatolíckeho chrámu v Ruskej Bystrej. Kostolík v Ruskej Bystrej patrí do skupiny drevených chrámov slovenskej časti Karpatského oblúka, ktoré sú zapísané na Zozname svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. Medzi výstupy a ciele pre rok 2017 patrí predovšetkým sprístupnenie drevenej sakrálnnej cirkvi pre návštevníka. Počas nadchádzajúcej letnej turistickej sezóny (od 1. mája do 31. októbra, od 9.00 do 17.00 h) bude v chráme k dispozícii zabezpečený vyškolený sprievodca. Pri tomto projektovom zámere Košice Región Turizmus najaktívnejšie vstúpil do jeho samotného riešenia. Ako koordinátor tohto projektu prenesie do jeho realizácie cenné know-how, ktoré organizácia získala pri zriaďovaní Regionálneho informačného bodu.

Obcou prechádzajú viaceré cyklotrasy a turistické chodníky, preto bude ďalším výstupom umiestnenie stojana na bicykle pri drevenom chráme a, pre potreby každoročného podujatia pri príležitosti zápisu do zoznamu UNESCO, bude z projektu tiež financované dobudovanie amfiteátra v areáli školského dvora pri kultúrnom dome. Zabezpečiť, aby táto unikátna pamiatka bola prístupná turistom, aby na rozdiel od mnohých sakrálnych a cirkevných objektov, neodchádzali sklamaní z ich nedostupnosti, je prvým a zásadným krokom v otváraní sa nášho kraja turizmu.

Na TOP lokality bolo v programe Terra Incognita alokovaných len 30 000 eur. Prihlásené projektové zámery boli v prevažnej väčšine originálne, nápadité a mimoriadne

prospešné pre rozvoj dotknutých lokalít, čím by pre napredovanie cestovného ruchu v destinácii Košice región boli aj veľmi užitočné. Práve kvalitné projektové zámery v pilotnom roku fungovania tohto typu sťažuje ukázať, že ide o zmysluplnú aktivitu. Podporiť viac projektov by znamenalo znížiť výšku jednotlivých príspevkov, čo by sa v konečnom dôsledku premietlo do nižšej kvality a splnenie rozvojového zámeru by bolo otázne. Práve z tohto dôvodu žiadame o navýšenie poskytnutých finančných prostriedkov o 30 000 €, ktoré by slúžili na podporu realizácie ďalších zaujímavých projektov, ktoré by boli, nepochybne, prospešné pre rozvoj cestovného ruchu v Košickom kraji.

V prípade zvýšenia alokovaných finančných prostriedkov o 30 000 € by tieto boli použité pri realizácii nasledujúcich projektov:

1. Piesková pláž na Šírave

Predovšetkým by sme chceli podporiť i priamo vstúpiť do realizácie projektu Piesková pláž na Šírave. V spolupráci so žiadateľom by vznikol prvý spoločný produkt cestovného ruchu spojený s umeleckou produkciou. Žiadateľ by vytvoril, ako to uvádza v projektovom zámere, pieskovú pláž s kompletným servisom pre návštevníkov. Košice Región Turizmus by realizoval umeleckú produkciu, ktorej výstupom by boli pieskové sochy, medzi nimi aj pieskové mini-repliky objektov UNESCO v Košickom kraji. Cieľom projektu je pritiahnuť na Zemplínsku šíravu turistov na netradičnú atrakciu a poskytnúť im také služby a zážitky, ktoré ich dokážu v tejto lokalite udržať čo najdlhšie a tým prispieť k zvýšeniu počtu prenocovaní a priemerného výdavku turistu v našom regióne.

2. Gitarové múzeum Sobrance

V lokalite pamiatky UNESCO - dreveného chrámu v Ruskej Bystrej, sa nachádza Gitarové múzeum v Sobranciach. Pri bližšom pohľade na turistickú ponuku tejto lokality i samotného okresného mesta Sobrance, musíme konštatovať, že návštevníkovi síce dokáže ponúknuť krásnu krajinu, ale služieb a produktov cestovného ruchu je tu málo. Aj v tejto súvislosti je Gitarové múzeum naozajstným unikátom. Je jediné v Európe a jedno z dvoch na svete, pričom to druhé sa nachádza v americkom Nashville. Zvláštnosťou múzea je aj jeho interaktivita, možnosť zahrať si na niektorých exponátoch (havajská gitara, harmónium). Pri dobrom marketingu a rozumných investíciách by sa, popri pamiatke UNESCO, mohlo stať účinným lákadlom pre turistov. Tento región potrebuje naštartovať cestovný ruch, pretože má potenciál rozvoja a vie turistom ponúknuť stále zachovanú rázovitost', nedotknutú prírodu a jedinečné turistické ciele.

3. Sans souci

Rozprávkový letohrádok nazvaný Sans Souci – (z franc. „Bez starostí“) dal v roku 1773 postaviť gróf Štefan Csáky, ktorý sa narodil v Iľiašovciach. Dnes je výletným miestom najmä pre domácich a obyvateľov Spišskej Novej Vsi. Často tam vítajú aj zahraničných turistov, ktorí majú záujem o históriu, a práve túžba po poznaní minulosti ich privedie práve na toto miesto. Občianske združenie SANS SOUCI sa už niekoľko rokov snaží areál obnoviť.

Zatiaľ sa mu podarilo postaviť repliku obelisku a v súčasnosti pracujú na rekonštrukcii kaplnky. Táto jedinečná pamiatka sa nachádza v lokalite pamiatky UNESCO Spišský hrad.

Svojím potenciálom oddychového miesta s historickým odkazom dokáže byť vhodným doplnkom pre návštevníkov Spišského hradu či mesta Spišská Nová Ves. Ponúka svojský genius loci, pamiatky bývalého letohrádku a tiež miesto na oddych a opekačku. Keďže sa sem dá dostať len pešo, tak jeho návšteva je aj menšou turistickou vychádzkou. Členovia občianskeho združenia sú obetaví nadšenci, ale aby toto miesto opäť nezaniklo, potrebuje aj finančnú podporu.

Finančnou podporou Top lokalít a realizovaných projektov nastaví Košický samosprávny kraj systematické a systémové riešenie rozvoja regiónu a najmä jeho jedinečných lokalít z aspektu cestovného ruchu, ktorý je medzirezortným odvetvím. A ako medzirezortné priamo zasahuje do sféry hospodárstva, priemyslu, obchodu a služieb, financií, dopravy, regionálneho rozvoja, kultúry, zdravotníctva, vzdelávania, športu, ochrany životného prostredia, lesného a vodného hospodárstva, pôdohospodárstva, zamestnanosti, vytvárania nových pracovných miest a pôsobnosti samospráv. Dobre riadený a podporovaný cestovný ruch má, pri zohľadnení uvedených skutočností, potenciál naštartovať hospodársku činnosť a ovplyvňovať ekonomickú prosperitu.